

*Dette bilag er en del af [undervisningsmaterialet om LGBTI-området til psykologi på eud](#) på [emu.dk](#)
 Udarbejdet af LGBT+ Danmark v/ projektleder Andreas Beck Kronborg for Børne- og
 Undervisningsministeriet 2020*

Køn og seksualitet i tandklinikken

I Danmark tilhører ca. 10 % af befolkning gruppen af LGBTI-personer. Denne gruppe har desværre nogle særlige udfordringer i vores samfund, og det ses særligt i statistikker over trivsel og sundhed, hvor LGBTI-personer skiller sig negativt ud. Uddannelsesinstitutioner og arbejdspladser kan gøre meget for at skabe tryggere vilkår for LGBTI-personer i Danmark.

En tandklinikassistent møder mange forskellige slags mennesker i løbet af en enkelt arbejdsdag - kollegaer såvel som patienter. Derfor kan viden om køn og seksualitet, og de normer, der knytter sig hertil, være til stor gavn for alle, der kommer på tandklinikker landet over.

Hvad er normkritik, og hvorfor arbejde med det?

Vores samfund har mange normer for køn og seksualitet – og vi støder hele tiden på dem. Det første vi lægger mærke til, når vi møder et nyt menneske er som oftest, hvorvidt det er en mand eller kvinde. Vurderer vi, at det er en kvinde, har vi en masse forventninger til, hvordan hun skal opføre sig, klæde sig, lyde og endda dufte. Vurderer vi, at det er en mand, forventer vi, at han opfører sig, klæder sig, lyder og dufter på en anden måde end kvinden. Til disse køn hører der også bestemte seksuelle orienteringer. Mænd og kvinder danner par med hinanden, har kun sex med hinanden og får børn sammen.

Personer, der bryder med disse normer – det kan være alle mennesker, men i særlig grad f.eks. homoseksuelle, biseksuelle eller transkønnede – oplever en række udfordringer. Nogle bliver mødt med negative reaktioner og fordomme, nogle bliver holdt uden for fællesskabet, og nogle oplever direkte diskrimination eller hadforbrydelser. Normer er svære at komme helt uden om. Men hvis vi er opmærksomme på, hvilke normer fællesskabet har, kan vi også bedre stille os kritiske over for, om de skulle gøre livet vanskeligt for de personer, der ikke lever op til disse.

Normkritik, som man kalder det, kan komme alle til gavn. Langt de færreste mennesker lever op til samtlige normer for, hvordan man lever sit liv. Normkritik handler derfor om at rette blikket på samfundets normer, og hvordan de påvirker os alle, fremfor mod de personer, som bryder med dem. Et uddannelsesmiljø og en arbejdsplads, hvor der er bevidsthed omkring, hvilke normer, der er på spil, gør det nemmere for alle at føle sig tryk ved at være den, man er eller gerne vil være.

Hvad betyder LGBTI?

LGBTI er en forkortelse for lesbiske, bøsser, biseksuelle, transkønnede og interkønnede. Således handler "LGB" om seksualitet, mens "T" definerer en kønsidentitet og "I" variationer i køns karakteristika. Hvis der skrives + bagefter, er det for at inkludere flere betegnelser for køn, kønsidentitet og seksualitet og for at indikere, at der er uendelig mange måder at være LGBTI+-person på. Ofte bruges den lange udgave LGBTQIA+, hvor Q står for Queer og A står for Aseksuel og Aromantisk. Den bredeste formulering (og letteste) er, at det handler om elever, der ikke oplever sig inkluderet af de gængse normer for køn, kønsidentitet og seksualitet.

Ordbog

- **Homoseksuel:** En person, der kun eller hovedsageligt er tiltrukket af sit eget køn.
- **Biseksuel:** En person, der er tiltrukket af både mænd og kvinder.
- **Panseksuel:** En person, der er tiltrukket af alle køn.
- **Transkønnet:** En person, som identificerer sig som et andet køn end det, som lægen eller jordemoderen bestemte ved fødslen. Det vil sige, hvis et barn er født med en penis, vil jordemoderen typisk kalde det en dreng. Vokser vedkommende op med selvforståelsen af at være en pige, taler man om en transkønnet person.
- **Non-binær person:** En person, som hverken identificerer sig som en mand eller kvinde, men måske et sted i mellem eller ved siden af de to kategorier. Det vil sige uden for det, man kalder "det binære kønssystem" (mand/kvinde).
- **Ciskønnet:** En person som identificerer sig med det samme køn, som de blev tildelt ved fødslen.
- **Pronominer:** Også kaldet personlige stedord, er den måde vi omtaler en person på - f.eks. han/ham eller hun/hende. Nogle LGBTI-personer foretrækker pronominer som de/dem eller hen/hen, fordi de ikke er bundet op på et specifikt køn.

LGBTI-personer i sundhedsvæsenet

LGBTI-personer i Danmark lider under en række negative statistikker over sundhed. Særligt når det kommer til mental sundhed har LGBTI-personer det markant værre end den resterende befolkning. Det gælder både selvmordsadfærd, depression, angst og ensomhed. Derudover ser vi også en forøget forekomst af usund livsstil som for højt alkoholforbrug og rygning.

Forskning peger på at såkaldt 'minoritetsstress' er blandt årsagerne til de negative statistikker. Minoritetsstress er den stressform, som minoritetspersoner kan opleve i mødet med en verden, hvor de falder uden for normerne. Det kan for eksempel opstå ved konsekvent at skulle "springe ud", frygte for negative reaktioner, afvisninger og fordomme, eller som konsekvens af at have oplevet diskrimination eller hadforbrydelser på egen krop.

Denne stresstilstand kan betyde et generelt dårligere psykisk og fysisk helbred, men det kan også betyde øget forbrug af alkohol eller stoffer.

Derfor kan LGBTI-personers vilkår og minoritetsstress også være relevante faktorer på tandklinikken. Dårligt mentalt helbred og usund livsstil kan sætte sig i tænderne og have indflydelse på niveauet af tandpleje. Føler LGBTI-patienten sig tryk i tandklinikpersonalets selskab, vil vedkommende også være mere tilbøjelig til at være åben omkring sine livsvilkår og disponerende faktorer for tandproblemer. Og kun hvis tandklinikpersonalet kender patientens livsforhold, kan de yde den bedste og mest relevante rådgivning.

Det gode møde med LGBTI-personen i klinikken

Selvom LGBTI-personer ikke kommer til tandlægen med andre problemer end alle andre mennesker, kan det være særligt vigtigt, at der er god kommunikation og tillid mellem tandklinikpersonale og patient.

Tandklinikassistenten vil ofte være en af de første, som patienten møder hos tandlægen. Tandklinikassistenten bør derfor være opmærksom på at hilse på og omtale patienten på den rette måde.

Følgende er nogle gode råd til, hvordan tandklinikassistenten kan bidrage til en LGBTI-venlig klinik. Det handler især om, at være opmærksom på, hvilke normer man bringer med sig:

- Er du i tvivl om, hvilket pronomen (han/hun/de etc.) du skal bruge, så spørg hellere en gang for meget.
- Undgå kønsspecifikke ord som "kone" eller "mand", hvis du ikke i forvejen kender personens livssituation. Brug eksempelvis "kæreste" eller "partner".
- Nogle transkønnede og nonbinære personer benytter et kaldenavn, som er i bedre overensstemmelse med deres kønsidentitet, frem for det juridiske navn, der står angivet i journalen. I dette tilfælde bør du kun bruge kaldenavnet, og om muligt notere kaldenavnet i en note i journalsystemet, så resten af personalet kan tilgå oplysningen og benytte det korrekte navn.

Læs mere om emnet her:

[LGBTsundhed.dk](https://lgbtsundhed.dk)

LGBTsundhed er en ny sundhedsside for LGBTI-personer og sundhedspersonale. Hjemmesiden vejleder og informerer begge parter i sundhedsproblematikker særligt relevante for LGBTI-personer. Hjemmesiden er finansieret af Sundhedsstyrelsen og al materiale er udarbejdet i samarbejde med fagpersoner.

Læs f.eks. om:

- [Minoritetsstress](#)
- [Råd til at tale om seksualitet med din patient](#)
- [Råd til at tale om kønsidentitet med din patient -](#)

- [Tips til en LGBT venlig praksis](#)
- [Emotionel skade](#)

Larmlgbt.dk

Gratis undervisningsmateriale særligt målrettet de ældste skoleklasser. I materialet lærer eleverne bl.a. om normer, rettigheder, minorisering, identitet, medier og aktivisme.

LGBT+ Danmarks ordbog

Ordbogen rummer forklaringer på alle LGBTI-relaterede begreber: